

У + кр-с.69, 105.

ISSN 0208-0710

ЖКНІЇВ

3-4.2020

**ЖУРНАЛ
 ПИСЬМЕННИКІВ
 УКРАЇНИ**

ЗАСНОВНИКИ:

**НАЦІОНАЛЬНА СПІЛКА
 ПИСЬМЕННИКІВ
 УКРАЇНИ**

**ТОВАРИСТВО
 З ОБМЕЖЕНОЮ
 ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ
 «ЖУРНАЛ «КИЇВ»**

*Видається з 1983 р.
 Реєстраційне свідоцтво
 КВ №5487 від 18.09.2001 р.*

**Головний редактор
 Теодозія ЗАРІВНА**

Редакційна колегія:

Василь ГЕРАСИМ'ЮК

Василь ГОЛОБОРОДЬКО

Сергій ГРАБАР

Григорій ГУСЕЙНОВ

Іван ДЗЮБА

Микола ЖУЛИНСЬКИЙ

Володимир ЗАГОРІЙ

Дмитро ПАВЛИЧКО

Петро ПЕРЕБИЙНІС

Михайло СИДОРЖЕВСЬКИЙ

Михайло СЛАБОШПИЦЬКИЙ

Василь СЛАПЧУК

ЗМІСТ

ПРОЗА

- 2 Михайло СЛАБОШПИЦЬКИЙ. З ПРИСМЕРКОВОГО ДЗЕРКАЛА. Фрагмент
 69 Іван ЧЕНДЕЙ. ЩОДЕННИК
 105 Роман ОФЦИНСЬКИЙ. ЖАЙВОРОНОК І ЛАСТІВКИ. Оповідання
 Вікно у світ
 160 Діно БУЦЦАТІ. ДІАЛОГ З МАРСІЯНАМИ. Оповідання
 Дитяча поличка
 122 Руслана МЕЛЬНИЧУК. КАНІКУЛИ В ЙОСИПІВЦІ. Повість

ПОЕЗІЯ

- 95 Ярина СЕНЧИШИН. РОЗПЛЕСИ
 113 Альбіна ПОЗДНЯКОВА. ДИТЯЧИЙ МАЙДАНЧИК ПОСЕРЕД ТІЛА
 60 Олексій КОВАЛЕВСЬКИЙ. ЗНИКОМЕ І СУЩЕ
 Вікно у світ
 163 Анна САНТОЛІКВІДО. ДІМ У ПОВІТРІ
 169 Ігор КОНСТАНЦО. НАПИСИ НА ВОДІ

ПУБЛІЦИСТИКА

- Пошуки і знахідки
 37 Антонія ЦВІД. ШЕВЧЕНКО ІНКОГНІТО
 «Київ» про Київ
 174 Сергій ГРАБАР. ПОБАЧЕННЯ ІЗ СОБОРОМ

КРИТИКА

- 183 Антоніна ЦАРУК. РОМАН, СХОЖИЙ НА КАРДІОГРАМУ

МИСТЕЦТВО

- 186 Тарас КРЕМІНЬ. ТВОРЧЕ ОКРИЛЕННЯ ТАЛАНТУ ЮРІЯ ГУМЕННОГО

Роман ОФІЦІНСЬКИЙ

ЖАЙВОРОНОК І ЛАСТІВКИ

ОПОВІДАННЯ

Що то значить бути малим, дитиною, пташеням! Розкіш незбагненна. Понад найкоштовніші розсипи скарбів найцінніших. Неугавним гейзером б'є високо-високо, чолом сягає синіх небес невтримне жадання геть чисто все довкола пізнати, осягнути, відчуту на дотик. Пломінким вогнистим сірником спалахуєш миттю – надпотужним магнітом непослабно притягує до незнаного й небуденного. У літне пообіддя ой як затісно в просторій хаті та на подвір'ї в дрібному спориші, не всидиш. Метко справляєшся метеором із рознарядкою – лептою щоденної допомоги татові й мамі по господарству, як-от: нарвати на пустирищах і над придорожніми ровами молоденького молочаю з конюшиною для півсотні кроликів, коли спаде роса, бо похворіють від споживання мокрих трав. Їм свіжозірвані конюшина і молочай найліпше смакують. Набитий травицею вщерть полотняний мішок, що восени придасться для збирання картоплі, треба чимдуж на їздівство доправити на плечах пішки-піхотою чи на рамі ровера, коли на ходу, не поламався, бо он вірні друзяки, сусідські хлопчачки, пелехатими галасливими горобцями вмостилися вже на торохкітливого воза-драбиняка в незмірному захваті, лишень їхні ніжки в парусинових капцях звисають і погойдуються, просунуті між поздовжніми палицями-жердинками бокових драбин.

Незлюбиво форкають запряжені огири Зоня і Данько, десь у Литві чи Латвії взяли їх у “золоту п'ятирічку”, наприкінці 1960-х, до колгоспу на розплід. Не кожному конюху тих красенів довіриш – поставні, норавливі, грізні, вилискують проти сонця брунатними боками із сіруватими прожилками. Імпульсивна Зоня темнішої масті, зате в миролюбнішого Данька біліє смужкою відмітина на лобі. Спершу запрягали їх в елегантну, опатну, з ресорами бричку голови колгоспу, поки йому з району не виписали приплюснутого деренчливого джипа-бобика з відкидним брезентовим дашком. Упокорити негіддатливих коней-балтійців у селі може тільки літній чолов'яга – дядько Гриць, завше виголений, охайно вбраний, приятний. Його обшарльована червоняста хата причаїлась у зеленій гущавині яблунево-вишневого саду,

як іти до ставка. Не до прізвищ і прізвиць, найменувань вулиць-кутків дитині – вона односельців розрізняє описово, по тому, хто де замешкував поряд чогось значимого і чим примітний. Якщо ті люди, звісно, граплялися на дитячих стежинках. І допіру досить. Потому видно буде, коли виростеш. Отож дорослі заочі Гриця найчастіше звали за власним іменем із неодмінним уточненням: Той, що має огирів, або Той, що живе як іти до ставка. І байдуже, з яким прізвищем, під яким номером, порядковим числом, та на якій вулиці він мешкає за документами з печатками, бо то для сільради, для податків, для порахунків із державою та для шкільного журналу, коли про дітей-учнів мовиться...

На краю нашої вулички дядько частенько зупиняв коней-аристократів, аби дітлахи без поспіху вмостилися на фірі чи на санях, якщо взимку діялося, та трішки проїхали з який кілометр, розвіялися, звеселилися. Він любив щебетливе товариство і ставився до чужої дітвори шанобливо. Не у всіх дорослих у селі билось у грудях чуле серце. Чулася та доброта на відстані, в погляді, у промінцях, що сонячно витікали з добрих-предобрих очей, водночас якихось присмеркових, по-вечірньому сумовитих. Здавалося, щось безпросвітне тяжіє в його душі, нетерпляче бажає вільнитись з осоружних бентежних глибин, прагне розради, розгрішення, можливо, й спокути. Дядько Гриць непогасно і глибоко врізався в пам'ять саме своїм політньому теплим і задумливим позирком у заворожливому надвечірньому сонці. Це зринуло мимовільним стоп-кадром й одразу пригадалось, коли він по кількох літах якось неждано-негадано погідної липневої неділі після обіду повисівся в конюшні поруч із дощаними загородами, де в дрімоті стояли його нагородовані, доглянуті, вичесані огири. Розімлілим у перепочинку недільним селом блискавицею, громом з ясного неба пронеслася трагічна вістка, вкрай приголомшила бувалих у бувальцях. Та найдужче огорнула достоту прикра печаль малих Грицевих приятелів.

“Що підштовхнуло його до самогубства?” – запитає. Ніхто годі толком не прояснив, передсмертної записки не виявили, а нині, через піввіку, про те мало хто взагалі тямить. Найвправніші оповідачі тогочасних бувальщин одним з одним тихо й непомітно відійшли за межу, спочили на спільному з Грицем віковичному цвинтарі, що з року в рік розростається довкіл прадавньої церкви на маленькому пагорку посеред родючих чорноземних нарізів. Щоправда, в них усе ж видніші, престижніші, зручніші місця вічного спочинку – у під шнурок рівненьких загальних рядах, а могили самогубців скраю, скрадливо тягнуться тремкою лінією попід цвинтарною дротяною огорожею з північного боку. Там само за кілька горбиків похована дядькова донька Надія, що теж укоротила собі віку в пеллі – вдома на горіщі за якесь десятиліття по батьковій кончині. Ще й тридцятки не виповнилось їй. “Тато кличе, щоночі сниться”, – ніби не раз казала перед відходом у засвіти. За нею наглядали рідні, зачувши лихе, але не вберегли, не припилювали. Врешті за всім і всіма хіба встежиш у круговерті робіт й обов'язків, для котрих у будь-якому українському селі нема вихідних і відпусток – у всіх, не лишень у того, хто живе як іти до ставка. Планетники начорно наворожили на їхній рід у поколіннях? Хтозна.

Стійте! Та чого ж це я, старий базіка і дармовис, забрів без діла аж так далеко в безрадісні тьмяні дебри, немов заблукав забутливо проти ночі? Що за мана? Ліпше мерщій в два-три оберти повернімо променисте колесо швидкоплинного часу в дитинства пречисту пору, щойно із сонячної купелі.

– Дай Боже щастя! – спинивши коней, усміхнено вітається дядько Гриць до хлопчачої ватаги – чотирьох нас, які після обіду висипали на вуличне роздолля, занудьгувавши пополудні від маркітного безруху на родинних обійстях, у пожаданні

дивовижних подій та хоча б напівказкових пригод. Денну норму домашніх робіт виконали, не до захопливих книжок – від шкільного коловороту ще не відпочили, на те й літо красне. Що ж робити, куди подітися? Аж ось дядько кидає рятувальний круг:

– Іду за соломою. Поможете? Чи ні?

– Аякже! Поможемо! А чого б ні! – тієї ж миті хором відказуємо радо і за секунду обліплюємо драбиняка з обох боків. Двічі нам казати не потрібно, припрошувати й поготів. Не панські ми діти. Тож і не перепитуємо куди, як далеко їхати. Якраз розпочалися затижні канікули, тому вільною воля, кожен на власний розсуд і смак добирає барви для розмальовки життєвих буднів. Лише на неділю та свята задалегідь вишукану палітру приготовано, починаючи з ранкових передзвонів на службу Божу і завершуючи опівнічним кіносеансом у клубі, на який протискалась і дітлашня. У довколишніх селах всесильні уповноважені позамикали церкви, а в нашому – ні. І панотець є свій, хоч родом не звідси. Тільки от до храму школярам ходити заборонено і влітку також. Є такі, що за тим стежать.

– Вйо-вйо, вісьга! – дядько Гриць злегка потягнув на себе й одразу попустив, послабив віжки, по-тутешньому – ліци. Лінькувато закрутились колеса, заскреготіли залізними ободками по скріпленому смолою камінню. Рушили. Розмірено цокають підкови, нагадують звучання ксилофона. Дядько сидить отаманом попереду неначе на парадному бамбетлі – на складеному в кількоро сірому коці поверх верхньої кінцівки рубля з грабка, що ним прив'язують, притискають зверху сіно чи солому, і ліщинових держаків залізних вил, обернених донизу зубами задля безпеки. У неблизьку путь із ним вибралися Влодко Швец, Валерик Михайлюк, Васька Гайдамака та я, Федько Зарічний, – найменший зростом і за віком. По правді, не такий вже я і малий, у вересні піду в четвертий клас, Влодко – у сьомий, а Валерик і Васька – у дев'ятий, однолітки. Одягнені ми однаково по-спортивному: байкові футболки-безрукавки світлих кольорів і волошкові тонкі віскозні штанці в латках, а на ногах – легенькі поношені кеди, де-не-де підшиті дратвою, бо в них гумові жовтуваті підосви заскоро відклеюються. Усе то з уроків фізкультури навчального року, що ось-ось нарешті скінчився, в спадок довгожданому літу перейшло. Що з одежі та взуття вряди-годи привозять у сільмаг, у те батьки нас і зодягають, на сезон вистачає, не скажимося. А за тиждень-два перед Першим вересням знову нам обновлять річний гардероб. У школу, як і до церкви, в будь-чому не підеш...

Обабіч вулички через покрашені салатіві металеві огорожі та почорнілі штахетні паркани перевисають пишні, в буйнім листі віги вишень, груш, слив, яблунь із присадибних садків, наче відкриті долоні виставили в приятельському привітанні.

Повернули ліворуч на забрукований відрізок шляху, що немов оперізує село крайкою, переснованою бузком, калиною, тереном і дичками. Коли тут зводили Будинок газовика, то в кучугурах свіжого вогкого піску, привезеного вантажівками-самоскидами, вечорами дотемна порпалися, бавилися діти з найближчих дворів, виліплюючи мініатюрні палаци, печери, фігурки й орнаменти. Відчайдухи стрибали з віконних отворів другого поверху і піддашся на піщані кургани. Я теж із ними випробовував Боже терпіння, хоча боляче віддавало в стопах після невдалих приземлень на пухкий насип. Аж раптово кістка якась загрозливо захрустіла після необачного розбишацького стрибка. Не забився, слава Богу, голову не зламав, руки-ноги цілі, але свічки в очах загорілись яскравим-яскравим полум'ям і не згасають у споминах досі. Тоді на сторожеві чомусь економили, не було кому з новобудови проганяти пшибайголів, як років із десять перед тим, коли мурували, шту-

катурили, склили, фарбували Будинок учителя. Подібний – двоповерховий, тільки не двоквартирний як Газовий, а на чотири помешкання. В акурат, доки не справили новосілля вчительській родині, їхній дім протягом усього будівництва пильно сторожував найбезстрашніший сільський гострослів дід Штоник із лютою Мухю, німецькою вівчаркою. Із висолопленим рожевим язиком, настрашку бризкаючи слиною, Муха стрімголов гасала без повідка довкола нової будівлі. Не підпускала пустотливу дітлашню ближче двох десятків кроків. А дід Штоник тим часом ізсереди звідкись виносив ослінчика, манірно сідав перед входом, акуратно витягував із бічної кишені блози-піджака скручений трубкою ілюстрований журнал “Перець”, їдкий на гумор і сатиру, неквапливо шарудів ним, розгортаючи і випрямляючи, озброювався професорськими окулярами з дужками, поєднаних резинкою, щоби тримались потилиці, не спадали. І непоквапливо вчитувався, переглядав, похмикуючи, поки денне світло дозволяло. А завзята Муха несла службу, педантично стерегла споруду з прилеглою ділянкою, не давала забродам спуску.

– В-й-і-о... – радше для годиться озивається неголосно й протяжно до баскої пари дядько Гриць, який ніколи не береться до батога. Його й нема, коні слухаються господаря-візника з півслова. Драбняк сумирно непоспішливо торохтить нерівною, в присипаних битю цеглою вибоїнах бруківкою, адже попереду м’якіший пугівець – ґрунтівка, яку за потреби негайно розрівнюють ґрейдером із тракторної бригади. Зоні та Даньку вся ота дорога, бита й накатана, до дрібниць знайома протягом багатьох літ, відколи вони появилися в колгоспі.

По “золотій п’ятирічці”, коли нещадна держава підозріло розщедрилася, подобріла й, окрадені раніше суцільною колективізацією, селяни зажили заможніше, міжрайонні дорожники упорядкували й заасфальтували основний шлях від містарайцентру в село, центральні вулиці, а бічні вимостили почасти засмоленням шенбенем. При в’їзді, на перехрещенні двох важливих доріг спорудили коло, викладене бетонними бордюрами з насипаною та облагородженою всередині клумбою, що вперто заростала густою муравою, бо посаджені чорнобривці з трояндами довго без догляду не трималися. Та й приземлено практичним людським коровам вигідніше не пахощі рукотворного квітника, а натуральний газон, коли попасом хапливо прошкують на пастівник За Болотом або ж повертаються звідти. Збоку від наче б квіткової клумби виріс на відбраному шматку картопляних городів Будинок газовика. Як село газифікували, то інколи на околиці в полі сідав гуркітливий гелікоптер з інженерами здаля, котрі стурбовано витягували з розбухлих папок стосики паперів із кресленнями і похашцем заглядали в них, озираючись довкіл, чи не схибили бува з розгашуванням компресорної підстанції та укладанням газопровідних труб. На близькій віддалі, коли дивитися зліва вверх асфальтівкою від клумби, як головна дорога в село звертає з райцентрівської, навпроти компресорної застигла в дружелюбній поставі чималенька фігуриста Баба, не мальована в книжках-журналах стародавня скіфська, а на державне замовлення професіонально створена на початку 1970-х чень столичними майстрами – із шліфованого білого залізобетону на низькому постаменті – приємна оку гостинна молодиця в народному вишитому строї з короваєм на рушникові й орнаментованим написом на прилеглому до подолу прямокутному шестиграннику-паралелепіпеді “Ласкаво просимо до нас”, що й за піввіку не вицвів, не вищербився. Широ, значить, запрошує.

Недалечко сільської межі, ліворуч латаного-перелатаного за десятиліття асфальтованого шляху до райцентру, що проліг між двома шеренгами струнких тополь, на розлогому колгоспному полі, котре взяло за так до себе на комірне газо-

компресорну підстанцію, до напрочуд вельми погожого серпня якогось року щільно витяглася величенька дорідна кукурудза. Блукаєш, наче в непрорідженій сосновій памолоді, боїшся заблудитися. Польовий сторож Антошко, низенький чоловічок, який мешкає, де колись діяла панська хмільярня, не встигає звідти гурми дітисьок виганяти, лаючись голосисто паскудним батярським жаргоном і пострілюючи пукалкою, нібито наладованою сіллю. Так чи не так, не трапилося мудрагеля, що знав напевне. Видно, Антошко ні в кого не цілювся, а просто чатував, безбожно галасував і бабахав у хмари для настрашки, щоб зарахувалося. Треба ж якось двісті трудоднів на рік виходити для пенсійного стажу. Вже й Микола Романович, молоджавий голова колгоспу, спересердя заглушував двигун черепахоподібного бобика на узбіччя та по-воляцьки назирчі заглиблювався в шестелитву гуцавінь. Хвацько брався вичищати кукурудзяний лан від малих, аби не покрави геть усі качани, руйнуючи орденосні плани і преміальні показники урожайності з гектара. Начальство матюками без гальм жадало виробничого триумфу.

– Гайта-вйо! – не випускає шкіряних віжок дядько Гриць, натягає праву ліцу, звертає на ґрунтовий пугівець. Це для коней, що людині ступити босоніж на м’який споришевий килимок в осяйний росянистий ранок. Несміло повіяло леготом. На дядькові злегка запліюжена картата сорочка на довгий рукав. На якусь мить вона кумедно напинається парусом і неквапом влягається на жилаві статурі. Блакитно-зеленавому морю тутешніх країв не притаманне повне безвітря. Дуже рідко шумують і нестримні бурі, що вивертають могутні дерева з міцним корінням, як ото позаминулого року на південній лісистій околиці: столітні дубки навхрест полягли, але не пустили навальний ураган до людських осель. Найдужче невтямки було дідові Штоніку, котрий відав про все і всіх у рідній місцевості від урядування цісаря Франца Йосифа, а такий-то наглий бурелом уздрів уперше. “То, значиця, оглашеним знак опам’ятися праотці післали”, – тлумачив і провіщав напідпитку він буфетниці Любі, замовляючи другу гальбу пива. Дід Штоник як з-під землі з’являвся в буфеті щойно завозили бочки з улюбленої броварні. Ніколи не споживав більше трьох кухлів за одним присідом, бо знав богоугодну мірку.

Поскрипує драбняк. Закурілося злегенька з-під копит і коліс. Їдемо піскуватою колею до колгоспної скирти за Залізним мостом, де Ксьонзове поле – убік Кривого, сусіднього села. Наше – Яружки, хоча крутом ніде ярів і близько не видко, хіба що пару розораних видолінків. Та й Криве – не криве, на рівенькій місцині розкинулося в пахучому обрамленні смолистих сосон. Як доріс до шкільного компаса, то магнітна стрілка показувала мені, що Криве від Яружок на північний захід. Учитель географії Степан Іванович нас у шостих-сьомих класах на тижневі районні змагання юних туристів завчасу готував і терпляче навчав орієнтуватись на пересіченому рельєфі за ручним компасом, прокладати азимути. Але до того ще як до неба. Наразі путь наш пролягає до скирти на Ксьонзовім, що колись, до колгоспу священникові належало. Над нами виспіває дзвінкі трелі грайливий жайворонок – причіпливий попутник, нависаючи зусбіч: опиняється поперемінно попереду і позаду, справа і зліва. Він піднесено виводить тремтливую мелодію та розвеселяє, поки тихцем споглядаємо краєвиди, обсівши воза по обидва боки і просунувши ноги в поперечні драбини. Невтомний жайворонок то опускається ажомога нижче, то повільно піднімається вище й вище, допоки не стає вуглиною-цяткою в небесній блакиті. І не покидає, супроводить піднесеною піснею чесну братію нашу.

Спереду ледь-ледь забовваніла і неспішно, повагом, наче панія примхливо-горорова наближається неповоротка, опасисто-приземкувата скирта з обтріпаними

жовтими боками – торішня, вляглася. “Малюсінська здаля, та здоровезна зблизка”, – дивуюся вголос. Влодко киває та підтакує. Всівся він побіля мене і невідривно зорить у далечінь. За спиною навпроти невгомні Васька з Валериком усе ніяк не домовляться, коли завтра вирушать рибу ловити: удосвіта чи вечерком, із вудочками і донками на ставок, де коблики, шуки і карасі клюють, чи з кімлею на фосо торфовища за линами і в’юнами. Вони затяті рибалки змалечку.

– Гов-в-в! – сполохавши й одігнавши подалі веселуна-жайворонка, владно гукає дядько Гриць. Жваві коні, незгідливо закусивши вудила, зупинились упритул до скирти. Ми обережно забрали з воза і поклали неподалік важкенького довженного рубля, розібрали вила. Їх троє, не всім вистачило, а нас п’ятеро. Мені жодні не припали, бо замалий. Дядько взяв найкоротші, а хлопці домовилися орудувати по черзі довгими вилами, що ними подають, аби не перевтомитись і не надірватись.

– Малий ти ще, Федьку. Ставай-но коло мене тут. Диви, я розкладаю, розправляю солому. А ти топчи, трамбуй. Не спіши. Пильнуй, де край. Щоб не зісковзнув, не впав, не дай Боже. Ті троє старші, моцні хлопи, нех вилками подають. Вони в силі. – Зичливо командує дядько Гриць, знявши з маківки сіруватого із рудуватими смужечками кашкета – у колір його цайгових штанів, видно, з одного згортка матерії пошив сільський кравець Івась, який живе аж біля самісінького колгоспного яблуневого саду, в крайній хаті. Повільно витирає носовою хустинкою спітнілі чоло та шик: Його рівнесенько підстрижені русяві кучері де-не-де взялися синюю.

Нарочито по-дорослому поплювавши і розтерши слину в долонях, аби намозоленими пухирцями не вкрились, Влодко і Валерик рвучко приступили з вилами до скирти, навперегін вилізли на її верхівку, а Ваську залишили в резерві, на підміну. Попервах їм ніяк не вдавалося зачепити і вихопити солом’яні громадки, доводилося виривати їх аж до болю в руках. Ще й древка держака відполіровані, ковзкі, з ліски. Але ж гуртом, позмінно хіба тяжко? І скирта неохоче піддавалася пласт за пластом. Підбадьорливі жайворонкові співи додавали кріпості та сили духу. Вітерець легенькими поривами приємно освіжав у паркому надвечір’ї.

Марудились із вилами десь годину-півтори, враховуючи короткі перепочинки й немаловажну окажію. Вирушили за солом’яну начебто нічим непримітними, а повернулися окрилені, з чемпіоном. На устах світу тоді було олімпійське досягнення афро-американця Боба Бімона, стрибун в довжину ледь не на дев’ять метрів. Отож прозвали в його честь Влодка Швеця. Від завтра і на довгі-предовгі роки про доморощеного Бімона знатиме вся шкільна рать Яружок і поближніх поселень. З якого дива? Він по-кавалерськи зі шиком злетів із добряче височенького вершка стирти, шуганув ногами вниз прямисінько на солом’яну подушку, постелену на прилеглому моріжку для пом’якшення дотику із землею, уникнення травм. Влодко відважився скочити з висока насамкінець, незважаючи на безапеляційне дядькове застереження не штовхатись, не стрибати, бо скалічитися непоправно простіше простого:

– Будьте уважні на стирті. Не спішіть. Не варіюйте. Придивіться, куди стаєтє. Мо’ хто вилка забув чи яку арматуру. – Наказово прохав дядько Гриць на самому початку, коли після приїзду розвантажувались.

Та де там! Нічого не вдієш, як потай тягне і тягне на шалапутство. Невтримно хочеться втнути виняток, всім на подив, задля прославлення.

На превелике для всіх щастя, сухорлявий низькорослий Влодко спритно зістрибнув й удатно. Але від побаченого Грицеве обличчя перемінилося, сплотніло. Він увесь найжачився, губи затіпалися:

– Що витворяєш! Нащо, Влодку? А якби скалічився? А якби лишився б калікою до остатку? А, боронь Боже, забився? А як ми матері та батькові твоїм на очі би стали? Думати треба не тільки за себе, а й про решту. Ото взяв на свою голову!.. Ну, тебе!..

Знічений стрибун втупився в свої зачовгані кеди, винувато вибачався, що відтепер ніколи-ніколи не завдасть нікому ніякої жури. Не зволікаючи, за Влодка Швеця холерично й рішуче заступилися Валерик Михайлюк і Васька Гайдамака. Розраджували наперобій:

– Дядьку! Дядьку! Та що ви! Та що ви! Там страховка була! Була! Ми постелили солому! Солому! – повнявий та рожевощокий Валерик стояв біля скирти в півоберта і вказівним пальцем випрямленої правиці показував на допасовану солом’яну копичку.

– Не сваріться, дядьку! Не гнівайтесь! То наш... То наш Бімон! – прохопився юначим баском довготелесий Васька. Він найвищого зросту серед нас і наймудріший, начитаніший, переходив із класу в клас із похвальними грамотами. Потім Васька не раз виправдовувався перед нами, що порівняння з Бімоном само по собі знеацька випурхнуло з язика, щоб якось пригасити дядькову сварку, розрядити напругу, помиритись. І не його вина, що до Влодка відтоді назавше причепився реп’яшок прізвиська. Далєбі, не героїчного. Не грєчного. Дразливого.

Заскочений напористим захистом винного зухвальця, дядько Гриць мовчки обперся на руків’я вил на колихкому завантаженому солом’яною драбиняку. Зачаровано задивився на благословенну красу даліни в сонячній позолоті. Поволі відійшов од гніву, посвітлішав, подобрішав, примирливо мовив, роблячи нетривкі павзи:

– Бімон, кажегє... Бімон... А ну-но, бахурі, беріть рубля!.. Пора... Додому... А то ще Бімону закортить побити свій рекорд... Ледве-м пережив його першу спробу... А другої не треба... Ні... Не треба... Вистарчить...

Утрєох Влодко, Валерик і Васька подали нам жердину. Дядько Гриць туго закріпив грабка з обох кінців до підтоки міцними плетеними мотузками, що одночасно слугували зручними канатами, по яких принагідно вибиралися на верх чи, навпаки, сходили вниз. Налаштувавши воза до руху, ми витрусили на моріжок полово, що набилась у кеди, а дядько роззув і перешнурував армійські черевики, задешево придбані у воєнторзі в райцентрі. Піднялися нагору, двома вервечками примостилися вздовж рубля, попереду – фурман-керманіч, обіч я, далі Влодко, Валерик і Васька. Припасували вила, щоб не заважали. Як повсідалися, дядько Гриць, не пускаючи ліци, обернувся до нас і проникливо заглянув у вічі кожному:

– А ви, хлопаки, так і стійте один за одного. Стіною стійте. Щоб не ставалося. Життя деколи товче з нагоди і без причини. Немилосердно. Катрупить. А як є поміч при скрутї, то найтяжче горе витерпиш. Біду легше перебути разом. Повірте...

По звичній словесній принуці Зоня і Данько натягли сирцеві посторонки, повернули дишель від скирти на твердий вазовий шлях, заколихалася солом’яна вежа на колесах, посунула. Я машинально оглянувся довкіл. Когось явно бракує. Веду очима, шукаю. Жайворонко-товариш із модним чубчиком кудись віддалився по-англійськи, не прощаючись. І, певно, доволі давненько. Чесно кажучи, незчулись ми й коли. У трудовому запалі та шелесті соломин забули про нього зовсім. Зате я видивився, що нас додому супроводили нові приятелі – прибережні ластівки, які на бриючому польоті шугали щоразу нижче й нижче. Адже роса надвечір прибиває поживну комахню ближче до землі.

Проминули Залізний міст. Неймовірно карколомними траєкторіями в'юнкі ластівки прошивали рясними гірляндами повітряні простори довкола. Вгадувались чудесні райські узори в отому ластівчиному вишитті. На додачу в потьмянілому небі невидимий чарівник гаптував, як білою крейдою на чорній дошці в класі, шкільному приміщенні, каліграфічно виводив дядькові слова про те, що відчай гурту боїться, горе-біду найлегше перебути воедино.

Сонце дужче зачервоніло, зависло над сизим переліском, ген за Ксьонзовим полем, давало знати, що вечоріє невідворотно навіть у найдовші червневі днини, що ластівчиним зграйкам слід урешті решт покірно й без ремствувань прямувати до власних гніздечок. Час бо на дзьобі в них пізній. Он жайворонок уже перший сон додивляється.

Мої натомлені друзяки прилягли, тримаючись рубля і дрімотно споглядаючи очима вечорові візерунки небесних висот. Поважно суне ґрунтівкою розповнілий драбиняк, шерехтить, заколисує.

Причулося, чи, може, справді то дядько Гриць затягнув потихеньку, коли рухалися поблизу обсаженого верболозом і берізками джерела, звідки річечка витікає і мовчазно човгає рівчаком до оточеного ясенами ставка в прийоми бозна-скільки:

Ой у полі криниченька,

Там холодна водиченька...

Не причулося, ні. Незворушно тримає він у шершавих натруджених руках гладенькі*ліци й бархатистим баритоном у пів голосу зворушено веде партію, немовби замолоду на вечорницях, коли не мав рівних у співочих дуелях. Наслухаю слова, вимальовую в уяві дійових осіб, які в сутінках неподалік домівок обмірковують чужі пересуди, ведуть діалоги про закрути своїх взаємин, вимривають майбуття. Не втримавшись, і я про себе ледь чутно ворущу губами, помірно наспівую по складах:

На-ле-ті-ли гу-си з бро-ду,

Ско-ло-ти-ли в став-ку во-ду...

Наперекір журливим ноткам поставні огири Зоня і Данько у веселому ритмі розмахують врізнобіч буйними гривами, вилискують проти ослаблого сонного сонячного проміння – грають брунатними боками із сіруватими прожилками, за виграшки тягнуть золоту солом'яну гору в прикрашену яблунями і вишнями в зав'язі тінисту вуличку як іти до ставка.